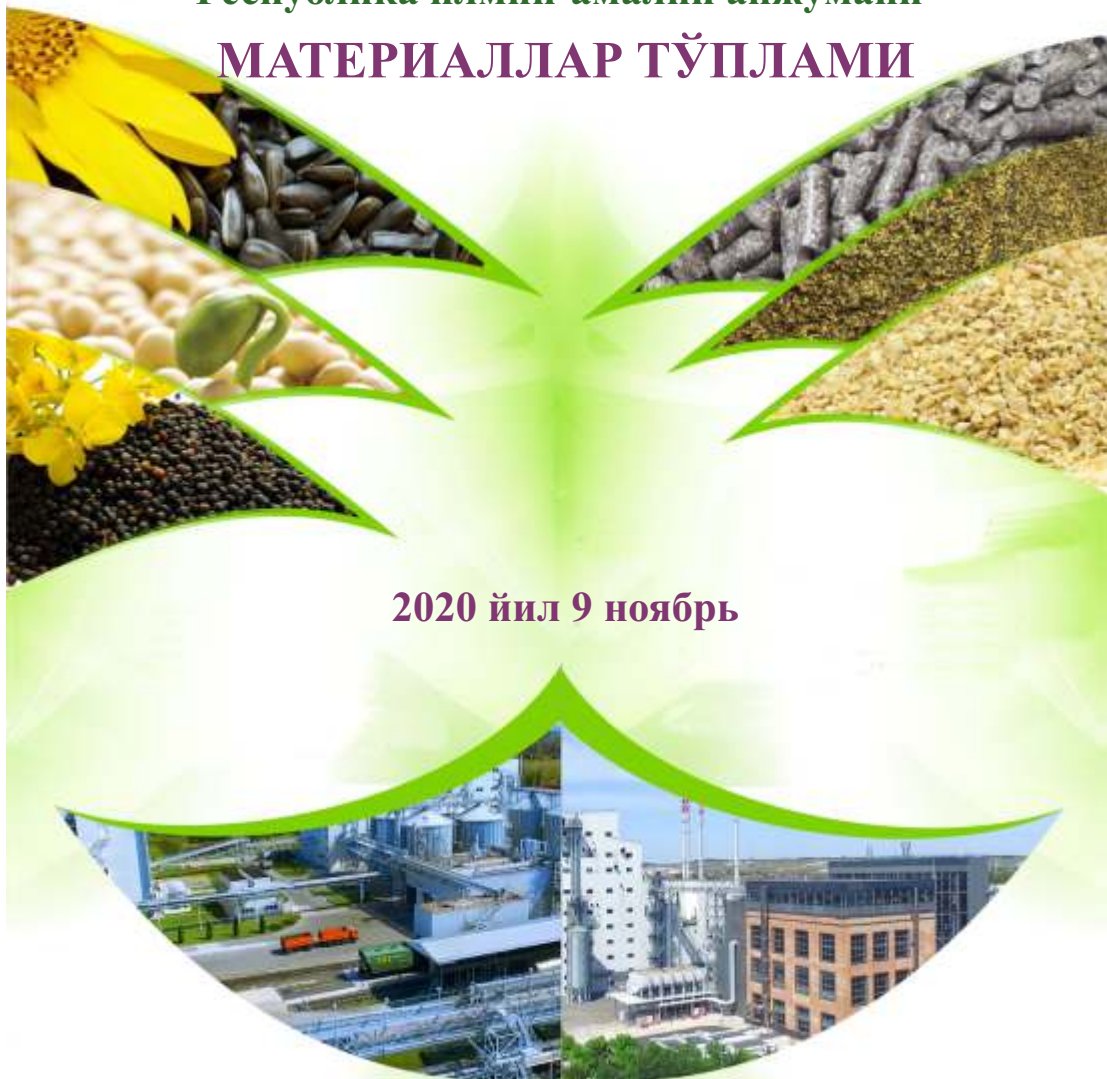

**ҚИШЛОҚ ХЎЖАЛИГИДА ИХТИСОСЛАШГАН
КЛАСТЕРЛАРНИ ШАКЛЛАНТИРИШ:
ТАЖРИБАЛАР, НАТИЖАЛАР ВА
ИННОВАЦИОН ЁНДАШУВЛАР**

Республика илмий-амалий анжумани

МАТЕРИАЛЛАР ТЎПЛАМИ

2020 йил 9 ноябрь

**ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ
ОЛИЙ ВА ЎРТА МАХСУС ТАЪЛИМ ВАЗИРЛИГИ**

БУХОРО ДАВЛАТ УНИВЕРСИТЕТИ

“ИҚТИСОДИЁТ” КАФЕДРАСИ

**ҚИШЛОҚ ХЎЖАЛИГИДА ИХТИСОСЛАШГАН
КЛАСТЕРЛАРНИ ШАКЛЛАНТИРИШ:
ТАЖРИБАЛАР, НАТИЖАЛАР ВА ИННОВАЦИОН
ЁНДАШУВЛАР**

Республика илмий-амалий анжумани

МАТЕРИАЛЛАР ТЎПЛАМИ

**Бухоро
«Дурдона» нашриёти
2020 й**

- yangi biznesni yaratish va rivojlantirish sharoitlarni yaxshilash va rag`batlantirish.

O'zbekistonda turizm indutriyasida klaster yo'lining qo'llanishi bir qancha qiyinchiliklarni o'z ichiga oladi, jumladan sohada kerakli tajribaning kamligi, turistik klasterning ishlab chiqarish va qo'llashni boshqarish metodik ishlanmalarining soni kamligi, malakali mutaxassislarning kamligi kiradi. Mamlakatimizda turizmni yanada jadal rivojlatirish bo'yicha islohotlar amalga oshirilishi natijasida yaqin davr ichida turistik klasterning shakllanishi va rivojlanishiga asos bo'lib xizmat qiladi.

AGROKLASTER –AGROTURIZM BIRLASHMALARINI TASHKIL ETISH ISTIQBOLLARI

O`roqova D.B.

Turizm va mehmonxona xo`jaligi kafedresi o`qituvchisi

Dunyoning rivojlangan mamlakatlarida keng qo'llaniladigan iqtisodiy rivojlanish usullaridan biri – klasterli yondashuvdir. Iqtisodiyotda klaster deganda avvalo, hududiy jihatdan yaqin bo'lgan hamda funktsional jihatdan bir-biri bilan o'zaro bog'liq bo'lgan turli xil subektlar, ya'ni tashkilotlar, ishlab chiqarish hamda xizmat ko'rsatish korxonalarini, ilmiy-tadqiqot va ta'lim maskanlarining birlashmasi tushuniladi. Iqtisodiyotni rivojlantirishning klasterli yondashuvi yangicha boshqaruv texnologiyasi bo'lib, ushbu yondashuv nafaqat alohida hudud yoki tarmoq, balki butun mamlakat raqobatbardoshligini oshirish imkoniyatini beradi.

Agrar tarmoqqa innovatsiyalarni keng tatbiq qilish, zaminimizda etishtirilayotgan xom ashyoni o'zimizda qayta ishlashni chuqurlashtirish bugungi zamon talabi hisoblanadi. Zero, qishloq xo'jaligi qanchalik sanoatlashsa, davlatning iqtisodiy va eksport salohiyati shunchalik ortadi, aholi turmush farovonligi yuksaladi. Shu bois O'zbekistonda keyingi paytlarda ilg'or texnologiyalarga asoslangan infratuzilmani yaratish, qishloq xo'jaligida klaster usulini joriy etishga jiddiy e'tibor qaratilmoqda. Ana shunday innovatsion loyihalardan biri Buxoro viloyatida ro'yobga chiqarilmoqda.

Dunyoda va Rossiyada turistik xizmatlarga talabning o'sish tendentsiyasining davom etishi bilan qishloq turistik xizmatlari tobora ko'proq o'rin egallamoqda. Bu shahar tabiatining dastlabki shartlari va ta'til vaqtining ko'payishi va odamlarning sayohatga bo'lgan qiziqishi ortishi bilan bog'liq. agriturizm qishloq xo'jaligini kuchaytiradi. Qishloqlarning iqtisodiy tuzilishi yaxshilanmoqda, mehmondo'stlik sohasiga aloqador tarmoqlarning rivojlanishi rag'batlantirilmoqda, ilgari depressiv, boshqa faoliyat turlarini rivojlantirish uchun istiqbolsiz deb hisoblangan qishloqlar va qishloqlar iqtisodiyotga jalb qilingan.

Tadbirkorlikda tавvakkalchilik yuqori bo'lganligi, moliyaviy mablag'larning etarli emasligi, fermerlarning moliyaviy ahvoli yaxshi emasligi, turistik firmalar uchun ham ortiqcha mablag' sarflanishini, bor imkoniyatdan samarali foydalanishni hisobga olgan holda fermer xo'jaligi va turistik firmalarning o'zaro hamkorligi birlashmasini tashkil etish maqsadga muvofiqdir.

Yuqoridagi masalalardan kelib chiqib, agroturizmni samarali tashkil etishda uning tashkiliy-huquqiy shaklini to'g'ri tanlash zarur deb o'ylaymiz. Yani fermer xo'jaliklari yoki turistik firmalar alohida-alohida faoliyatni tashkil etishsa, ulardan ko'p sarmoya sarflashlari talab etiladi. Bizningcha, fermer xo'jaliklarini va turistik firmalar (FX-TF) ortiqcha mablag' sarflamasdan daromadlarini oshirishlari uchun ular o'rtasidagi kooperatsiya aloqalarni har bir mintaqaning o'ziga xos xususiyatidan kelib chiqqan holda tashkil etish zarurdir.

Dunyoda turistik xizmatlarga talabning o'sish tendentsiyasining davom etishi bilan qishloq turistik xizmatlari tobora ko'proq o'rin egallamoqda. Bu shahar tabiatining dastlabki shartlari va ta'til vaqtining ko'payishi va odamlarning sayohatga bo'lgan qiziqishi ortishi bilan bog'liq. agriturizm qishloq xo'jaligini kuchaytiradi. Qishloqlarning iqtisodiy tuzilishi yaxshilanmoqda, mehmondo'stlik sohasiga aloqador tarmoqlarning rivojlanishi rag'batlantirilmoqda, ilgari depressiv, boshqa faoliyat turlarini rivojlantirish uchun istiqbolsiz deb hisoblangan qishloqlar va qishloqlar iqtisodiyotga jalb qilingan.

Avvalo, qishloq turizmidan qishloq hayotining tinchligi va muntazamligi, toza havo, sukunat va tabiiy mahsulotlar, qulay yashash sharoitlari, uy sharoitlari, qulay narxlar, tabiatga yaqinlik hissi, yangi tajribalar orttirish, mahalliy urf-odatlar bilan tanishish, bolalar uchun ko'ngil ochish imkoniyatlari va kattalar uchun bo'sh vaqt o'tkazish.

Buxorodagi klaster zanjirining uzilmas halqasi bu ilmiy, ta'lim hamda kadrlarni tayyorlash tizimi ham hisoblanadi. Bundan tashqari, dunyodagi mashhur kompaniyalar bilan hamkorlikda eng kuchli dizayner-model'erni olib kelish bo'yicha sa'y-harakatlar davom ettirilmoqda. Bularning barchasi insonlar va davlat manfaatlarini birlashtirib, pirovardida klaster – integratsiya, innovatsiya va iqtisodiy o'sish mezonini ekanligini amalda to'liq isbotlashi muqarrar.

D.N. Panova quyidagi xususiyatlar agriturizmga xos deb hisoblaydi:

- Sayohatni tanlashda individuallik, ta'tilni oilangiz yoki do'stlaringiz bilan o'tkazish imkoniyati;
- ekskursiyaning muhim davomiyligi;
- dastur elementlarini sozlash qobiliyati;
- bunday ta'tilni tanlash uchun ichki motivatsiya;
- tashrif buyurilgan hududning turmush tarzi va madaniyati bilan tanishtirish
- taassurotlarning boyligi va xilma-xilligi;
- hayotiy kuchning oshishi;
- bag'rikenglikni oshirish;

- yangi bilim, hissiyot va xotiralarni egallash imkoniyati

Hududlarda agroturizmning rivojlanishi bu muammoni mukammal hal qiladi, chunki bu qishloqning iqtisodiy o'sishining "katalizatori" bo'lishi mumkin bo'lgan turizm. Buning bir nechta tushuntirishlari mavjud.

Birinchi, turizm faoliyati kichik boshlang'ich sarmoyalar bilan jozibali bo'ladi, chunki mablag'lari juda cheklangan qishloq aholisi uchun bu deyarli aniq vaqt

Ikkinchi, turizm - bu rentabellik darajasi yuqori, minimal qaytarilish davri bo'lgan, tez daromad olish uchun juda muhim bo'lgan iqtisodiyotning foydali sohasi.

Endi bevosita Agroturistik klasterining boshqa ishlab chiqarish va xizmat ko'rsatish tuzilmalaridan afzalliklariga to'xtaladigan bo'lsak, bu yagona texnologik zanjirga birlashtirilgan korxonalar majmui va aholi turli qatlamlarini o'zida jamlovchi bog'lam, ayni paytda sohada innovatsion iqtisodiyotga o'tishning muhim bosqichidir.

U ilm-fan, ta'lim hamda ishlab chiqarish integratsiyasini chuqurlashtirish, yangi innovatsion texnologiyalarni amaliyotga jadal joriy etishda dolzarb ahamiyatga ega. Chunki bu erda xom ashyo qayta ishlashning barcha bosqichidan o'tib, eksportbop tayyor mahsulotga aylanadi. Shunday ekan, klasterni yaratish olim va iqtisodchilar, qishloq xo'jaligi, sanoat xodimlari, dizaynerlar salohiyati, ilg'or tajribasini yagona maqsad yo'lida birlashtirishni taqozo qiladi. Shu bois yangi loyihani ishlab chiqishda nafaqat O'zbekistonlik, balki xorijlik etakchi olimlar, ilmiy- tadqiqot markazlari xodimlari, mutaxassislari hamda tadbirkorlar bilan maslahatlashildi. Shu erning o'zida ilmiy-texnik kengash, ilmiy markaz va kadrlar tayyorlash bo'yicha kengash tuzish belgilab olindi. Oddiy qilib aytganda, innovatsion klaster, bu – bir majmua doirasida bir jamoa bo'lib ishlash bilan bog'liq korxonalarni birlashtiruvchi ishlab chiqarish uslubidir. Mazkur jarayonda hamma ishchilar manfaatlari uyg'unlashadi. Ya'ni xom ashyo etishtiruvchidan tortib, uni qayta ishlovchilargacha bo'lgan barcha ishchi- xodim mahsulot sifatiga birdek javobgar bo'ladi.

Ushbu modellarning tarkibida jiddiy farqlar mavjud, ammo Evropa agroturizmining umumiy mafkurasi o'zgarishsiz qolmoqda.

Maqolada keltirilgan tahlillar agroturizm ta'rifidagi bir necha muhim urg'ularni ta'kidlab o'tishga imkon beradi:

- agroturizm - qishloq xo'jaligi iqtisodiyotini diversifikatsiyalashning zamonaviy yo'nalishi;

- agroturizm - mintaqaning iqtisodiy, tabiiy va tarixiy va madaniy imkoniyatlariga asoslangan va qishloq xo'jaligi ishlab chiqarishida sayyohlarni joriy etish va / yoki ishtirok etishni o'z zimmasiga olgan turistik sanoat sohasi.

Х.И.Мўминов Фермер хўжалиги ҳудудида туризм хизматларини шакллантириш қўшимча даромад манбаи	172
Ф.М. Рахматуллаева Туристик-рекреацион ҳудуднинг брендини яратишда кластернинг ўрни	176
О.Муртазаев, Ҳ.Р Туробова. Агротуризм кластерларини ташкил этишнинг ўзига хос хусусиятлари	177
А.Р.Ходжаев Agroturizm qishloq joylarida ijtimoiy-iqtisodiy infratuzilmasini rivojlantirishdagi roli	180
Х.Зиявиддинов Jahon miqyosida tematik parklarning shakllanishi va buxoro hududidagi ahamiyati	182
М.Х.Курбанова Buxoro viloyatida qishloq turizmini rivojlantirish tajriba va imkoniyatlari	184
N.A.Djafarova Youth tourism as a factor of development of international tourism	187
Дилмонов К.Б. агротуризм в европейском рынке	189
А.А.Қодилов Turistik klasterni tashkil etish va ularni rivojlantirish istiqbollari	193
О`роқова Д.В. Agroklastер –агротуризм birlashmalarini tashkil etish istiqbollari	196
Н.Б.Гиязова, М.М.Таирова, Г.Г.Бобоева Кластерный подход в стратегии инновационного развития сельского хозяйства	199
D.Narziyeva. Ways and prospects for improving the development of clusters in Uzbekistan	202